

ע"פ 1003/09/17 - מדינת ישראל - המשרד להגנת הסביבה נגד דור כימיקלים בע"מ, ח.פ, חיים רוזנבאום, ארנולד בקלו,

בית המשפט המחוזי בחיפה

29 ינואר 2018

ע"פ 1003-09-17 מדינת ישראל נ' דור כימיקלים בע"מ ואח'

לפני הרכב כבוד השופטים:
רון שפירא, נשיא [אב"ד]
בטינה טאובר
תמר נאות פרי
המערערת

מדינת ישראל - המשרד להגנת הסביבה ע"י ב"כ עו"ד שגיא
סיון ועו"ד יונתן גור

נגד
המשיבים

1. דור כימיקלים בע"מ, ח.פ.
 2. חיים רוזנבאום,
 3. ארנולד בקלו,
- ע"י ב"כ עו"ד אריה ניגר ועו"ד שלו בראנץ

פסק דין

ערעור על הכרעת הדין וגזר הדין של בית המשפט השלום בחיפה (כב' השופט זאיד פלאח) מיום 18.7.2017 במסגרת
ת"פ 14-05-34524.

השופטת תמר נאות פרי

ההליכים בבית המשפט קמא -

1. ההליך קמא התנהל כנגד חברת דור כימיקלים בע"מ (להלן: "**החברה**" או "**חברת דור**"), מנכ"ל החברה,
המשיב 2 (להלן: "**המנכ"ל**") וסמנכ"ל התפעול בחברה, המשיב 3 (להלן: "**סמנכ"ל התפעול**"). למען הנוחות, יכונה
להלן כל המשיבים האמורים יחדיו "**המשיבים**", וכאשר ההתייחסות תהיה למשיבים 2 ו-3 בלבד הם יכונה להלן: "**נושאי**
המשרה".

2. העובדות כפי שפורטו בכתב האישום המתוקן שהוגש כנגד המשיבים, בתמצית, היו הבאות:

חברת דור אחראית על הזרמתו של חומר הקרוי METHYL TERT BUTYL ETHER, שהינו תרכובת אורגנית נדיפה
(להלן: "**החומר המסוכן**"), דרך צינור העובר מהשטח שבו מחזיקה חברת דור ועד למפעלי בתי זיקוק לנפט (להלן:
"**הצינור**"). הצינור חוצה קו ניקוז עירוני של מי גשם (להלן: "**קו הניקוז**") המסתיים ברח' חלוצי התעשייה בחיפה בסמוך
לחוף הים.

חברת דור לא החזיקה בהיתר הזרמה לים במועדים הרלבנטיים.

החל מחודש ינואר 2012 ועד לחודש פברואר 2012 או בסמוך לכך, הורגש ריח חריף ברחוב חלוצי התעשייה בקו

הניקוז ובסביבות מקום המוצא שלו לחוף הים (להלן: "**מקום הדליפה**"). ביום 12.2.2012 נמצא החומר המסוכן בקו הניקוז, לרבות במקום הדליפה ובסמוך אליו, וביום 13.2.2012 זיהו נציגי המאשימה ונציגי איגוד ערים מפרץ חיפה דליפה של החומר המסוכן מתוך הצינור (להלן: "**אירוע הדליפה**"), וכן זרימת שפכים בעלי ריח חריף שגרמה לצריבה בגרון ובעיניים. בהמשך בוצע סיור פיקוח במסגרתו זוהה כי בוצעו עבודות לתיקון הדליפה, וביום 23.2.2012 בוצע דיגום קרקע סמוך לקו הניקוז, שהראה ערכים גבוהים של החומר המסוכן ברמה המהווה סיכון לציבור המשתמשים בחוף. בהמשך לאמור נעשו פעולות פיקוח נוספות, וביום 18.3.2012 בוצע דיגום קרקע נוסף וגם בו התגלו ערכים גבוהים של החומר המסוכן המהווים סיכון למשתמשים בחוף.

ביום 10.5.2012 הוצא לחברת דור ולמנכ"ל (המשיב 2) צו פינוי רעלים וצו שמירת ניקיון אשר מכוחם נדרשה החברה לפנות את הקרקע ברדיוס של 4 מטר ממקום הדליפה, ולטפל בה בתנאים מסוימים. בהמשך לכך, ביום 20.5.2012 בוצע דיגום במהלכו הורגש ריח חזק שזוהה עם החומר המסוכן, וזוהו שינויים באזור קו הניקוז, כולל הוספת רצועות בטון והזזת כמויות חול גדולות מאזור קו הניקוז לאזור אחר. בהמשך, במספר מקרים, בוצעו סיורים במהלכם הורגש ריח חריף שזוהה כחומר המסוכן, וזוהה כי חברת דור ביצעה עבודות לפינוי ערימות חול מהמקום.

על רקע האמור - נטען בכתב האישום המתוקן, כי נושאי המשרה הפרו את חובתם לפקח ולעשות כל שניתן למניעת דליפות לאורך תוואי הצינור - בכלל, ובמקום אירוע הדליפה - בפרט, חרף קיומם של נהלים והנחיות של חברת דור בנושא. עוד צוין כי המשיבים כולם לא נמנעו מפעולה המזהמת מים או עלולה לזהם מים והשליכו למקור מים חומרים נוזליים, מוצקים או גזיים, כאשר נושאי המשרה לא נקטו בכל האמצעים הסבירים כי למנוע או להפסיק את הפעולה המזהמת או שעלולה לזהם. עוד נטען כי המשיבים השליכו פסולת מסוג חומר מסוכן ברשות הרבים ולכלכו את רשות הרבים והזרימו פסולת ממקור יבשתי לים ללא היתר.

3. על פי תיאור העובדות האמורות, סעיפי החיקוק אשר בכתב האישום המתוקן היו הבאים:

לגבי חברת דור: עבירת זיהום מים לפי סעיף 20כא יחד עם סעיפים 20ב(א) ו-20ב(ב) לחוק המים, התשי"ט-1959 (להלן: "**חוק המים**"); עבירת השלכת פסולת וחומר מסוכן ברשות הרבים ולכלוך רשות הרבים לפי סעיפים 2 ו-13(ג)(1) לחוק שמירת הנקיון, התשמ"ד-1984 (להלן: "**חוק שמירת הנקיון**"); ועבירת הזרמת פסולת לים לפי סעיפים 2 ו-6 לחוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח-1988 (להלן: "**חוק מניעת זיהום הים**").

לגבי נושאי המשרה: עבירת זיהום מים לפי סעיף 20כב' + סעיפים 20 כא' ו-20ב(א) ו-20ב(ב) לחוק המים, וכן בעבירות של הפרת חובת פיקוח של נושא משרה בתאגיד, עבירות לפי סעיף 15 יחד עם סעיפים 2 ו-13(ג)(1) לחוק שמירת הנקיון ולפי סעיף 6א' יחד עם סעיפים 2 ו-6 לחוק מניעת זיהום הים.

4. לאחר הגשת כתב האישום המתוקן, כפרו כל המשיבים בכתב האישום, נשמעו ראיות בתיק והוגשו סיכומים בכתב. בטרם נשמעו השלמות הסיכומים בעל-פה, המליץ בית המשפט קמא לצדדים להידבר ביניהם, ובהמשך ביקשו המשיבים לחזור בהם מכפירתם, והודו בעובדות כתב האישום המתוקן תוך שהם מבקשים להימנע מהרשעה בכל הנוגע למשיבים 2-3.

5. בגזר הדין, פירט בית המשפט קמא את העובדות הרלבנטיות ואת טיעוני הצדדים, תוך שהוא מציין כי נושאי המשרה קיבלו אחריות מלאה על העבירות וכי הוא מקבל את החרטה שהביעו כחרטה כנה ואמיתית. עוד מציין בית המשפט קמא כי הוא שוכנע שקיים סיכוי שנושאי המשרה ישתקמו בעתיד, והרשעתם תפגע בעתידם, בפרנסתם ובהמשך שיקומם. בית המשפט קמא ציין כי מידת הפגיעה בערכים המוגנים היא ברף הבינוני, וכי יש לראות בכל האירועים המתוארים בכתב האישום המתוקן כאירוע אחד ולקבוע מתחם אחד. לאורם של השיקולים השונים כפי שפורטו בגזר הדין, לרבות חלקם המלא של המשיבים בביצוע העבירות והנזק שנגרם והיה צפוי להיגרם כתוצאה מביצוען, מצא בית

המשפט קמא לקבוע כי מתחם העונש ההולם ביחס לחברת דור, הוא קנס בסכום שבין 100,000 ₪ ל-200,000 ₪. בכל הנוגע למשיבים 2 ו-3, נקבע כי מתחם העונש ההולם הוא קנס או פיצוי בסך של בין 10,000 ₪ ל-30,000 ₪ לכל אחד מהם. בכל הנוגע לקביעת העונש בתוך המתחם, מציין בית המשפט קמא כי שקל את נטילת האחריות המלאה, את הפגיעה בנושאי המשרה ומשפחותיהם, את הנזקים מניהול ההליך הפלילי לאורך מספר שנים ואת מאמצי נושאי המשרה לתיקון תוצאות העבירות. עוד נלקחה בחשבון העובדה כי נושאי המשרה אינם משמשים עוד בתפקידים שהיו להם בעת ביצוע העבירות, וכן ניתן משקל לעברם הנקי, לתרומתם לחברה ולחלופי הזמן ממועד ביצוע העבירות. לאור כל האמור, השית בית המשפט קמא על חברת דור קנס בסך של 150,000 ₪, אשר ישולם ב-10 תשלומים חודשיים וחתימה על התחייבות כספית בסך של 300,000 ₪ למשך 3 שנים. לגבי נושאי המשרה, נקבע כי יש להימנע מהרשעתם, ובית המשפט קמא השית על כל אחד מהם תשלום פיצוי בסך 10,000 ₪ שישולם ב-5 תשלומים חודשיים והתחייבות כספית על סך של 20,000 ₪ למשך שנה.

טענות המערערת -

6. לעניין אי הרשעתם של המשיבים 2 ו-3 - המערערת מפנה להלכת תמר כתב (ע"פ 2083/96 **תמר כתב נ' מדינת ישראל** פ"ד נב(3) 337 (1997), להלן: "**הלכת כתב**") ולתנאים המצטברים שנקבעו בה להימנעות מהרשעתו של נאשם בפלילים. עוד מפנה המערערת לרע"פ 3515/12 **מדינת ישראל נ' דוד שבתאי** (10.9.2013), להלן: "**הלכת שבתאי**", ביחס לאי הרשעה במקרים של עבירות מנהלים סביבתיות, שהן עבירות אסדרתיות מסוג אחריות קפידה. המערערת טוענת כי בהלכת שבתאי נקבע כי ככלל גם בעבירות מנהלים סביבתיות יחולו עקרונות הלכת כתב, לפיהם הכלל הוא הרשעה, ואילו החריג הוא ההימנעות מהרשעה. עוד נקבע בהלכת שבתאי, כי למאפייניהן של העבירות האסדרתיות ניתן משקל במסגרת האיזון הכולל של השיקולים העומדים על הפרק בכל מקרה ומקרה, וכן כי ככלל אין רלבנטיות לשאלת סיכויי שיקומו של הנאשם בעבירות מעין אלו בשים לב למאפייני הנאשמים.

המערערת טוענת כי התנאים של ההלכות האמורות יושמו באופן לא נכון על ידי בית המשפט קמא, נוכח עמדתה כי המדובר בעבירות חמורות שהפגיעה שלהן באינטרסים המוגנים הינה ברף הגבוה, ונוכח ההתנהלות הרשלנית של המשיבים לאורך תקופה ארוכה שהובילה לנזקים קשים לסביבה. המערערת מדגישה כי אין עסקינן באירוע או בכשל נקודתי, אלא בהתנהגות עבריינית ברף הגבוה שנמשכה לאורך זמן, וכי לשיטתה לא נתן בית המשפט קמא את המשקל הראוי לנתונים אלו.

באשר לתנאי השני לאי-הרשעה, הנוגע לנזק הצפוי לנאשם, טוענת המערערת כי על הנאשם מוטל להוכיח כי עלול להיגרם לו נזק משמעותי, מוחשי וקונקרטי ולא תיאורטי בלבד, וכי נושאי המשרה לא עמדו בנטל זה ולא הציגו כל ראיה בהקשר זה, ואף לא נשלחו לקבלת תסקיר שירות מבחן. עוד טוענת המערערת כי בית המשפט קמא שגה עת נתן משקל לשיקולי השיקום בעניינם של נושאי המשרה, וכי גם שאר הפרמטרים כפי שנקבעו בהלכת כתב אינם מתקיימים בנסיבות העניין, ומכאן שלא היה מקום להימנע מהרשעתם של נושאי המשרה.

7. לעניין העונש - טוענת המערערת כי בית המשפט קמא חרג לקולה בקביעותיו בגזר הדין, הן לעניין המתחם ההולם ביחס לחברת דור ולנושאי המשרה והן לעניין העונש שנגזר בגדר המתחמים שנקבעו, באופן שהעונש חורג באופן קיצוני ממדיניות הענישה הנוהגת ומצדיק את התערבותה של ערכאת הערעור, תוך שהיא שבה ומדגישה את חומרת העבירות והמשכן לאורך תקופה ארוכה. המערערת אף מפנה לפסיקה במסגרתה נגזרו עונשים חמורים משמעותית ומוסיפה וטוענת כי לא היה מקום לזקוף את חלופי הזמן ממועד ביצוע העבירות לזכותם של המשיבים, בשים לב לכך שעסקינן בעבירות שבוצעו בתחילת שנת 2012, כתב האישום הוגש בתום חקירה מורכבת במחצית 2014 והתמשכות ההליך נגרמה בשל בחירתם של המשיבים לנהלו עד תום בטרם ביקשו לחזור בהם מכפירתם. המערערת אף קובלת על סכומי ההתחייבות הנמוכים, ועל כך שבית המשפט קמא הורה על פריסת הקנס שהושת על חברת דור ללא שהתבקש

לעשות כן וללא הנמקה להחלטתו, כאשר לשיטת המערערת יש בפריסת הקנס של חברת דור כדי לפגוע באפקטיביות הענישה, ובייחוד בשים לב למצבה הכלכלי של חברת דור. לאור האמור, מבקשת המערערת כי בית משפט זה יתערב בגזר הדין קמא, ויורה כי המתחם ההולם ביחס לחברה יהא קנס בסכום שבין 250,000 ₪ ל-500,000 ₪, והעונש שיושט עליה יהא בסך של 400,000 ₪, וכן כי יורה שהמתחם ההולם לגבי כל אחד מנושאי המשרה הוא בין 20,000 ₪ ל-50,000 ₪ וכי יש להשית על כל אחד מהם קנס בגובה של 30,000-35,000 ₪.

טענות המשיבים -

8. לשיטת המשיבים אין הצדקה להתערבות בקביעותיו של בית המשפט קמא, ובדין נקבע כי אין מקום להרשעת נושאי המשרה. לגבי העונש שנגזר על כלל המשיבים - נטען כי הוא אינו חורג באופן קיצוני מרמת הענישה במקרים דומים. בא כוח המשיבים ביקש להדגיש בטיעוניו, כי המקרה הנדון, אינו חמור ביחס למקרים אחרים, וכי בבית המשפט קמא עמדו למשיבים טענות הגנה טובות, אך בסופו של דבר הוחלט לבקש לחזור מהכפירה בעובדות בשל שהמשיבים סברו שהנטל להוכיח כי אכן ננקטו כל האמצעים למנוע את התרחשות העבירות הוא כבד מנשוא. עוד ציין בא כוח המשיבים, כי מאחר ובית המשפט קמא נחשף למלוא חומר הראיות, והגם שלא קבע קביעות עובדתיות כלשהן נוכח החזרה של המשיבים מכפירתם לקראת תום ההליך, ניתן עדיין להניח כי התוצאה העונשית אליה הגיע בית המשפט קמא מבוססת על ההתרשמות שלו מהראיות אליהן הוא נחשף.

דין והכרעה -

9. לאחר שקילת טיעוני הצדדים, עמדתי היא כי יש מקום לקבל את הערעור בכל הנוגע להרשעת נושאי המשרה אך לדחותו בכל הנוגע לעונש שהושת על החברה (למעט פריסת הקנס לתשלומים).

אי הרשעת נושאי המשרה -

10. כידוע, הכלל הוא כי יש להרשיע אדם משהוכח כי ביצע עבירה, וכפי שצוין בהלכת כתב:

"המבחן ללא הרשעה הינו חריג לכלל, שכן משהוכח ביצועה של עבירה יש להרשיע את הנאשם וראוי להטיל אמצעי זה רק במקרים יוצאי-דופן, שבהם אין יחס סביר בין הנזק הצפוי לנאשם מן ההרשעה לבין חומרתה של העבירה."

עוד נקבע בהלכת כתב כי:

"אכן, ענישתו של נאשם היא אינדיוידואלית, ובית-המשפט בוחן עניינו של כל נאשם ונאשם ואינו קובע את עונשו אך על-פי מהות העבירה. ואולם, מהותה של העבירה, הצורך בהרתעת הרבים, ובעבירות שקורבן אינו הפרט אלא הציבור כולו, אף הוקעת מעשי העבירה - בצירוף מדיניות ענישה אחידה ככל האפשר על יסוד שיקולים אלה - כל אלה משמשים כגורמים העלולים לגבור אף על שיקומו של הנאשם."

הימנעות מהרשעה אפשרית אפוא בהצטבר שני גורמים: ראשית, על ההרשעה לפגוע פגיעה חמורה בשיקום הנאשם, ושנית, סוג העבירה מאפשר לוותר בנסיבות המקרה המסוים על ההרשעה בלי לפגוע באופן מהותי בשיקולי הענישה האחרים המפורטים לעיל."

בנוסף, בסיכום פסק הדין בהלכת שבתאי, אשר בו נדונה שאלת תחולתה של הלכת כתב במקרים של עבירות מנהלים אסדרתיות של אחריות קפידה, מצא בית המשפט העליון לציין כדלקמן:

"... נראה כי גם ביישום ההלכה הנוהגת, כפי שנקבעה בעניין כתב ובפסיקה שצעדה בעקבותיו, בית

המשפט אינו עוצם את עיניו למאפיינים המיוחדים של העבירות האסדרתיות, ואין מניעה לתת לנתון זה משקל באיזון הכולל. כפי שצוין, חומרת העבירה ונסיבות ביצועה הן שיקול שנלקח בחשבון באיזון שקבעה הפסיקה לבחינת שאלת ההימנעות מהרשעה בפלילים, בין האינטרס הציבורי שבהרשעה לבין נסיבותיו הפרטניות של הנאשם והנזק שייגרם לו כתוצאה מן ההרשעה. ככל שהעבירה שעבר הנאשם ונסיבות ביצועה הן ברף הנמוך, כך פוחת האינטרס הציבורי שבהרשעה. כפועל יוצא, ניתן להקל על הנטל המוטל על כתפי הנאשם להראות את עצמת הפגיעה שתיגרם לו כתוצאה מן ההרשעה כתנאי לאי הרשעתו בדין. בנוסף, צודק בית המשפט המחוזי בהערתו כי בעבירות מעין אלו, שאלת שיקום העברין - כשיקול מרכזי שעליו עמדה הפסיקה ביחס לנושא ההימנעות מהרשעה - אינה רלוונטית. מכיוון שבמצב הדברים הרגיל מדובר בעבירות הנעברות על-ידי אנשים ללא מעורבות קודמת בפלילים, אין מדובר, ככלל, בסיטואציה של עברין טעון שיקום.

לסיכום - הגם שההלכה הקיימת שלפיה הרשעה בפלילים היא הכלל, והימנעות ממנה היא החריג, עומדת בעינה, ניתן להחיל הלכה זו בגמישות רבה יותר כאשר מדובר בעבירות אסדרתיות של אחריות קפידה.

וראו בנוסף את רע"פ 2460/09 לשם נ' מדינת ישראל (25.6.2009); רע"פ 8971/15 כל בו חצי חניס בע"מ נ' המשרד לאיכות הסביבה (27.1.2016); ע"פ 1395/15 ולדמיר זמלין נ' מדינת ישראל (25.5.2016) ורע"פ 3602/17 צבי כהן נ' ועדה מקומית לתכנון ובניה טייבה (2.8.2017).

מן הכלל אל הפרט -

11. באופן עקרוני, עמדתי היא כי הכלל חייב להיות הרשעה - גם בעבירות כגון אלו, וכי הימנעות מהרשעה תישאר מנת חלקם של המקרים החריגים ביותר (וראו את החלטתנו בע"פ 10261-08-17 מדינת ישראל נ' חברת שמן (10.1.2018), להלן: "פרשת שמן"). נתייחס להלן לשני המבחנים שנקבעו בפסיקה המאפשרים להימנע מהרשעה.

מהות העבירה ונסיבות ביצוע העבירה -

12. ההתנהלות הפסולה שאפשר לייחס לנושאי המשרה, משתרעת על פני שלושה "מישורים" שונים.

ראשית, יש לשאול מדוע אין לחברה מנגנוני ביקורת או ניטור אשר יכולים היו להתריע על הדליפה מיד בסמוך למועד שבו היא החלה. נזכיר כי בכתב האישום מצוין כי הריח החל בסוף חודש ינואר 2012 וכי הדליפה זוהתה בביור רק ביום 13.2.2012. כלומר, שניתן היה לשאול מדוע אין מנגנון לזיהוי כשלים כגון אלו בסמוך לקרות המקרה, ומדוע הגילוי סומך רק על כך שמופצים ריחות עזים. לשאלה זו אין תשובה בכתב האישום המתוקן כפי שהוגש. בהקשר זה, יש לזכור כי בית המשפט קמא לא קבע ממצאים לגבי הסיבה לתחילת הדליפה והאם היא תולדה של קורוזיה, ובוודאי שלא ממצאים לגבי השאלה אם ניתן היה למנוע את הדליפה או האם אפשר היה לאתר את הדליפה מיד כאשר החלה (באמצעות מערכות ניטור או ביקורת), שמא - לא ניתן היה לאתר את הדליפה אלא לאחר שהחל הריח העז שיצא מקו הניקוז. כלומר, שלא ברור אם עצם קרות הדליפה עולה כדי עבירה ואם אי גילוי הדליפה מיד בשעות הסמוכות להתרחשותה עולה כדי עבירה, ואם כן - האם הנסיבות חמורות.

13. רובד שני של התנהלות שיש לבחון הינו מהות הפעולות שבוצעו לאחר גילוי הדליפה, והשאלה - אם היה די בפעולות אלו או שהן התנהלו "לאט" מדי ולא היו מקיפות דין. על פי עובדות כתב האישום, אירוע הדליפה אותר ביום 13.2.2012 וביום 20.2.2012 בוצע סיור אשר במהלכו נראה צינור "חדש" (אשר ככל הנראה החליף את הצינור "הישן" עם הדליפה, למרות שהדבר לא פורט בכתב האישום). עוד מצוין כי בסיור ביום 20.2.2012 נראו חפירות בחול לצורך חשיפת הקו שהוחלף. ביום 23.2.2012 בוצע דיגום הקרקע - ועלה כי הערכים של ריכוז החומר המסוכן בקרקע

גבוהים בהרבה מהמותר. ביום 27.2.2012 המערערת הציגה דרישה לנושאי המשרה, לפיה עליהם להגיש סקר היסטורי לגבי כל הצנרת בה התגלתה הדליפה ולבצע בדיקות לאיתור מוקדי דליפה נוספים. אין מידע בכתב האישום לגבי השאלה - אם הסקר הוכן או לא והאם ביצעו נושאי המשרה את הבדיקות שהיה עליהם לעשות. ביום 29.2.2012 התקיים סיור נוסף בו נראה הצינור המוביל את החומר המסוכן בולט מעל פני השטח, למרות שהוא אמור להיות תת-קרקעי לכל אורכו, ונושאי המשרה נדרשו לכסות את הצינור תוך 7 ימים. במהלך סיור נוסף ביום 18.3.2012 התברר שערכי החומר המסוכן בקרקע עדיין גבוהים מהמותר, אך אין התייחסות לשאלה אם בוצעה הפעולה שנדרשה לגבי הטמנת הצינור שבלט מעל פני השטח. לכן, לגבי פרק זמן זה, במהלך החודש בסמוך לגילוי הדליפה, בוצעו כמה סיורים, ניתנו הוראות לחברה ולנושאי המשרה - אך לא עולה מכתב האישום שההנחיות לא בוצעו או שההוראות של נציגי המשרד הופרו. ברור כי הערכים של החומר המזהם היו גבוהים מהנדרש - אך לא ברור מקריאת כתב האישום - אילו פעולות היה צריך לבצע והאם לא בוצעו כנדרש, והאם יש התנהלות פסולה מצד נושאי המשרה לגבי קצב הפינוי של הקרקע המזוהמת.

14. רוצה לומר, שמצד אחד - עבר חודש ממועד גילוי הדליפה והזיהום טרם הוסר במלואו, אך מצד שני - כתב האישום לא מפרט מה היו הפעולות שצריך היה לבצע, מה בדיוק בוצע, מה עוד היו אמורים לעשות המשיבים, מהו לוח הזמנים שנציגי המשרד קבעו לצורך ביצוע פינוי הקרקע, מהו לוח זמנים סביר, וכיוצא באלו שאלות. לכן, לא ניתן לדעת אם המדובר בהתנהלות סבירה נוכח גילוי הדליפה, שמא בהתנהלות רשלנית, "איטית" או מזלזלת.

15. הרובד השלישי, מתייחס לפרק הזמן שלאחר 10.5.2012. בכתב האישום מצוין כי ביום 10.5.2012 הוצא לנושאי המשרה צו ובו נדרשו לפנות את הקרקע ברדיוס של 4 מטר ממקום הדליפה, תוך 7 ימים, ולפנות את הקרקע המזוהמת למיכל קשיח וסגור בכפוף לתקנות, תוך 30 יום (לעיל ולהלן: "**הצו**"). לגבי הצו, נשאלת השאלה - מדוע הוצא רק ביום 10.5.2012 אם כבר בסיור מיום 18.3.2012 התברר שהקרקע לא פונתה לשביעות רצון נציגי המשרד. מעבר לכך, בהמשכו של כתב האישום מצוין כי בוצעו בדיקות נוספות בימים 20.5.2012, 14.6.2012 ו-17.7.2012 - וכי בביקורים הורגש ריח חזק של החומר המסוכן, אך נראה במהלך הביקורים כי בשטח בוצעו פעולות של שינויים בקו הניקוז, הוספו רצועות בטון, הוזזו כמויות גדולות של חול מאזור הדליפה לאזור אחר, ובוצעו עבודות כרייה, חפירה ופינוי של חול מטעם החברה. אין התייחסות בכתב האישום לשאלה אם המשיבים עמדו בלוחות הזמנים שנקבעו בצו, ואין טענה לפיה הצו הופר. לכן, נשאלת השאלה - עד כמה חמורה היא ההתנהלות של המשיבים, שעה שאין ספק שפעולות פינוי החול בוצעו, ואין טענה שהיה זה בניגוד לצו.

16. המערערת טוענת כי יש חומרה יתירה בהתנהלות המשיבים כמתואר מעלה, ומפנה לנתונים אשר מעידים על חומרה זו - אלא שנתונים אלו סומכים על הדברים שנשמעו במהלך שמיעת התיק בבית המשפט קמא ואין להם זכר בכתב האישום שבו הודו המשיבים. הלכה של בית המשפט העליון (ע"פ 4289/14 **חנונה נ' מדינת ישראל** (21.01.2015)) היא כי: "אין לבית המשפט אלא את העובדות והנסיבות בהן הודה הנאשם, ואל לו להביא בחשבון, לצורך גזירת הדין, עובדות שלא בא זכרן בכתב האישום בו הודה הנאשם במסגרת הסדר הטיעון עמו". לכן, לא ניתן לתת משקל לנתונים שהתבררו במהלך שמיעת הראיות בתיק - כל עוד הם לא מצאו ביטוי בכתב האישום שלגביו הושג בסופו של יום הסדר הטיעון.

17. במצב דברים זה - הספק חייב להיזקף לטובת בעלי המשרה, שעה שבוחנים אנו את נסיבות העבירות לצורך בחינת השאלה אם הנסיבות יכולות להצדיק הימנעות מהרשעה, אם לאו. נזכיר בהקשר זה את פרשת **שבתאי**, המוזכרת מעלה, שם המדובר היה באירוע חד פעמי אשר טופל ותוקן. כל הערכאות שדנו בפרשת שבתאי הדגישו את העובדה שהמדובר באירוע חד פעמי וכי המחבל הוסר. לפיכך, ככל שהמקרה דנן דומה לפרשת שבתאי - ייתכן והנסיבות מאפשרות להימנע מהרשעה, וככל שהמקרה דומה לפרשת **שמן** - הנסיבות חמורות ואין מאפשרות להימנע מהרשעה

(ויובהר, כי בפרשת שמן המדובר היה בעבירות מתמשכות, חוזרות ונשנות, לאחר שימועים ותוך הפרת צווים). כלומר, שיש חשיבות לפרטים לגבי הנסיבות - אשר יאפשרו לקבל תמונת מצב כוללת באשר לרף המחדלים והמעשים ויאפשרו למקם את המקרה הנוכחי בתוך מנעד העבירות, על "הקו" המשקף את הרצף שנע בין המקרים שנסיבותיהם קלות לבין אלו שנסיבותיהם חמורות.

18. העדר הנתונים, הביא אותי למסקנה, ולא בלי לבטים, לפיה ייתכן ובמקרה הנוכחי אפשר היה להגיע למסקנה שהנסיבות של ביצוע העבירות מאפשרות להימנע מהרשעה.

19. אלא מאי? שלא מתקיים היסוד השני החיוני לצורך האפשרות להימנע מהרשעה, וכאן עוברים אנו לדון ברכיב השני הנדרש לצורך אי-הרשעה, בדבר הנזק הצפוי לנושאי המשרה עקב ההרשעה.

הנזק לנושאי המשרה במידה ויורשעו -

20. בטיעוני לעונש בבית המשפט קמא לא הצביע בא כוחם של נושאי המשרה על נתונים ספציפיים בכל הנוגע לפגיעה האפשרית בנושאי המשרה, למעט התייחסות כללית לגבי כך שההרשעה תפגע בפרנסתם העתידית. ביחס למשיב 2 (המנכ"ל) נטען כי הוא עוסק בשיווק וקידום פרויקטים בתחום איכות הסביבה בחברת דור, וכי הרשעתו תפגע באפשרויות התעסוקה שלו בתחום, כמו גם באפשרותו להתמנות כדירקטור בחברות ובמציאת עבודה חלופית, במידה ויעזוב את החברה. ביחס למשיב 3 (סמנכ"ל התפעול) נטען כי הוא פרש לגמלאות, נמצא בתהליך של פנייה לחברות לצורך הצעה לשמש כיועץ חיצוני, וכי ההרשעה תפגע בפרנסתו העתידית כיועץ בתחום זה. בטיעוניהם לעונש הודגשה עוד עובדת היותם של שני נושאי המשרה אנשים נורמטיביים, נעדרי עבר פלילי, אשר זהו המפגש הראשון עם רשויות החוק מבחינתם, בעבירות הנגזרות ממעמדם ומתפקידם.

עוד יודגש כי לא התבקשה הכנת תסקיר של שירות המבחן לגבי מי משני נושאי המשרה בתיק זה, כך שאין כל התייחסות של הגורם המקצועי להשלכות של ההרשעה בהיבט האישי, השיקומי, הנפשי, המשפחתי וכו'. מכאן, שהטענה היחידה היא לגבי פגיעה בהיבט התעסוקתי.

21. לשיטתי, כאשר שוקלים את האמור, בנסיבות המקרה הנדון, הפגיעה האפשרית התעסוקתית אשר אולי תיגרם למי משני נושאי המשרה, כתוצאה מהרשעתם, למול מכלול השיקולים האחרים, אינה מצדיקה הימנעות מהרשעה.

22. ברי, כי כל הרשעה, של כל אדם באשר הוא, בכל מקצוע ובכל דרגה, גורמת לפגיעה מסוימת - פגיעה שהיא אינהרנטית להרשעה. כאשר עסקינן בסוג הנדון של הנאשמים, וכפי ששנה בית המשפט העליון בפסיקה המוזכרת מעלה, עיקר הפגיעה הינה בתחום התעסוקתי, בהווה או בעתיד. אמנם, נפסק כי יש לגלות גמישות עת בוחנים את האפשרות להימנע מהרשעה במקרים שכאלו, ואמנם נקבע כי יש להקל מעט בנטל ההוכחה המוטל על שכם הנאשם המבקש להוכיח את הנזק - אך "גמישות" ו"הקלה" אין משמען וויתור על הצורך להדגים נזק. אין די באמירות כלליות באשר לכך שצפוי להיגרם נזק, שהוא בבחינת אפשרות תיאורטית בלבד, ורק נזכיר שוב כי על הנאשם להוכיח נזק ממשי, גם כאשר עסקינן בעבירות אסדרתיות של אחריות קפידה, לאמור:

"הגישה שהתפתחה בפסיקה היא, כי מוטל על הנאשם להראות נזק מוחשי קונקרטי שעלול להיגרם לו כתוצאה מן ההרשעה, ואין להסתפק בתרחישים תאורטיים (רע"פ 9118/12 פריגין נ' מ"י, בפסקה 10, רע"פ 8627/12 הנסב נ' מ"י, בפסקה 12). ... בהלכת **שבתאי** נקבע (בפסקה 39) כי בעבירות אסדרתיות של אחריות קפידה "ניתן להקל על הנטל המוטל על כתפי הנאשם להראות את עצמת הפגיעה שתיגרם לו כתוצאה מן ההרשעה". עם זאת, וגם בהתחשב בהקלת הנטל האמורה, עדיין נדרש הנאשם להראות קיומו של איזה נזק, בעל הסתברות ממשית, ואין די בהצגת חשש תיאורטי בלבד להתרחשות הנזק."

(רע"פ 8971/15 כל בו חצי חנים בע"מ נ' מדינת ישראל - המשרד לאיכות הסביבה (28.12.2015)), וראו כי בית המשפט העליון חזר אך לאחרונה על הדרישה להוכחתו של נזק קונקרטי - רע"פ 9042/17 היאם עאבד נ' מדינת ישראל (27.12.2017).

23. רוצה לומר, שההלכה בעבירות אחריות קפידה אסדרתיות הינה ששאלת השיקום "הקלאסית" אינה רלבנטית, ולכן יש להחיל את הלכת כתב באופן גמיש ולא "לדקדק" בקיומה של הדרישה בכל הנוגע לפגיעה בשיקום כך שלמעשה עסקינן בשאלת הפגיעה התעסוקתית בלבד; אך אין מקום להפוך את היוצרות, ולקבוע מעין ברירת מחדל "הפוכה" לפיה נקודת המוצא היא שהרשעה תהווה כתם בגיליון קורות החיים של נושאי המשרה הבכירים בהם עסקינן, ולכן מן הראוי תמיד להימנע מהרשעה.

24. נושאי המשרה לא הציגו ראיות לגבי החשש שיש להם מההשלכות שתהיינה להרשעה מבחינת התעסוקה שלהם בעתיד, וכל אשר לפנינו הוא הדברים שהם מסרו בעל-פה, ללא תימוכין - בעצמם או באמצעות באי כוחם. אין בכך די לשיטתי, ואין בחששות התיאורטיים שהעלו נושאי המשרה במסגרת הטיועונים בבית המשפט קמא כדי להרים את הנטל המוטל עליהם להוכיח נזק ממשי ברמת הסתברות ממשית, המצדיק הימנעות מהרשעה.

25. יתרה מכך. הפסיקה מדגישה, ובצדק, כי "הפרופיל הממוצע" של נושאי המשרה אשר כנגדם מוגשים כתבי האישום בתיקים דומים, הינו פרופיל מאוד דומה, ובדרך כלל המדובר בבעלי תפקידים בכירים, ללא עבר פלילי, בעלי השכלה וניסיון, כאלו אשר תורמים לחברה בדרך זו או אחרת, וכאלו אשר התעסוקה הנוכחית והעתידית שלהם נמצאת באותם תחומי הפעילות. באלו הנתונים, הטיועונים של נושאי המשרה המוצאים עצמם מעורבים בתיקים כגון אלו, לגבי הנזק הצפוי, הינם טיועונים דומים עד זהים, מתיק לתיק. הערה זו מחזקת את עמדתי לפיה אין מקום להימנע מהרשעה אלא אם יוכח נזק ממשי ממוקד - שהרי אחרת, על בתי המשפט יהא להימנע מהרשעה של כמעט כל נושאי המשרה, אשר אינם שונים בהרבה האחד מהשני בהיבטים שפורטו מעלה.

26. זאת ועוד. לטעמי, העובדה שנושאי המשרה בהם עסקינן עוסקים גם כיום בתחומים משיקים לתחום עיסוקם במועד ביצוע העבירות, מחייבת דווקא את המסקנה בדבר הרשעה, ולא ההיפך, כפי שהם טוענים (מה גם שהאחד עדיין עובד בחברת דור והשני יצא לגמלאות).

סיכום לגבי סוגית ההרשעה -

27. מהאמור עולה כי במקרה הנוכחי, יתכן ונסיבות ביצוע העבירות לא היו חמורות ואפשר היה לשקול להימנע מהרשעה, אך לא הודגם נזק מוחשי כתוצאה מההרשעה - ולכן, לא היה מקום להימנע מהרשעת שני נושאי המשרה.

28. לשיטתי, יש ליישם את החריג של אי ההרשעה רק במקרים מיוחדים המצדיקים זאת, ולמעט אותם חריגים - קיימת חשיבות להרשעת נושאי המשרה הבכירים במקרים כגון אלו, בשל שהם מקבלי ההחלטות אשר משליכות על קיומם של המטרדים והסרתם, ומעורבותם האישית בהליך הפלילי היא אחת מהדרכים האפקטיביות ביותר למנוע את המטרדים ולהחיש את הסרתם. הדרג הבכיר הוא שקובע את המדיניות, הוא שאחראי על התקציב הנדרש ובכוחם של אלו לנקוט את האמצעים למניעה ולהסרה. אני אף סבורה כי הימנעות מהרשעה משדרת מסר בלתי ראוי מטעמה של מערכת המשפט וכי הרשעה תורמת תרומה משמעותית בהרתעה. אפשר וסנקציות מנהליות יכולות לשרת את אותם האינטרסים במידה דומה, אך כל עוד אין סנקציות שכאלו (והדבר מסור בידי המחוקק) - אין מקום להימנע מהרשעה רק בשל שבעתיד לבוא אולי יקבעו בחיקוקים סנקציות מנהליות מתאימות.

29. לסיכום, אציע לחברי להרכב לקבוע כי יש לשנות מהחלטת בית המשפט קמא בנושא זה ולהורות על הרשעת המשיבים 2 ו-3, המנכ"ל וסמנכ"ל התפעול, בעבירות אשר בביצוען הודו.

העונש לגבי נושאי המשרה -

30. נוכח המלצתי, ואם יורשעו נושאי המשרה - יש להשיב את הדין לבית המשפט קמא לצורך השלמת הליך גזירת העונש.

הערעור על קולת העונש לגבי החברה -

31. במסגרת הודעת הערעור, טוענת המערערת כי הן מתחם הענישה (100,000 ₪ עד 200,000 ₪) והן העונש שמצא לגזור בית המשפט קמא על חברת דור בתוך אותו מתחם (100,000 ₪), נמוך וחורג באופן קיצוני מרף הענישה המקובל בעבירות דומות, תוך שהיא מפנה למקרים אשר לשיטתה הם מקרים ברי השוואה, וטוענת כי העונשים שנגזרו באותם מקרים מעידים על כך שבמקרה הנדון חרג בית המשפט קמא לקולה מרף הענישה המקובל באופן אשר מצדיק את התערבות ערכאת הערעור. לשיטת המערערת, מן הראוי לקבוע כי המתחם הינו 250,000 ₪ עד 500,000 ₪, ולהשית קנס בסך 400,000 ₪.

32. בא כוח המשיבים טען לעומת זאת, כי המקרים אליהם מפנה המערערת חמורים משמעותית, וכי אין בנמצא מקרים הדומים למקרה הנדון, שבהם רף הענישה ביחס לחברה המעורבת היה גבוה מקנס שגובהו למעלה מ-200,000 ₪

33. מתחם העונש - בכל הנוגע למתחמי הענישה שקבע בית המשפט קמא, כל אחד מהצדדים הפנה כאמור לפסיקה אשר הוא סבור כי מלמדת על רף הענישה ההולם במקרים כגון המקרה דנן. לא נחזור ונפרט את שפע פסקי הדין אליהם מבקשים הצדדים להפנות, ונזכיר רק כמה מהם כדלקמן:

בפרשת חצי חינם אשר הוזכרה מעלה, נגזר בסופו של דבר על החברה (לאחר הפחתת סכום הקנס בערכאת הערעור) קנס של 230,000 ₪, ועל החברה הנוספת נגזר קנס של 130,000 ₪.

בת"פ (שלום תל אביב) 9046/01 **מדינת ישראל נ' עיריית תל אביב** (10.10.2002), נגזרו על הנאשמת שם, במסגרת הסדר טיעון שהושג גם לגבי העונש, קנס של 300,000 ₪ והתחייבות בסך של 500,000 ₪ בכל הנוגע לעבירה לפי חוק שמירת הנקיין והתחייבות בסכום של 146,000 ₪ בכל הנוגע לעבירות מכוח החוק למניעת זיהום הים, כאשר המדובר היה באירוע חד פעמי של דליפת שפכים ממערכת הביוב העירונית.

בת"פ (שלום חדרה) 4160/02 **מדינת ישראל נ' אליאנס חברה לצמיגים (1992) בע"מ** (24.3.2004), דובר על מקרה בו במועד חד פעמי זרמו שמנים ממיכל שמן שהוצב בחצר המפעל, אל תוואי נחל חדרה הסמוך ומשם אל מי הים. החברה הורשעה במסגרת הסדר טיעון והושת עליה קנס של 150,000 ₪ והתחייבות בסך של 200,000 ₪. בנוסף, החברה פעלה לניקוי השמן מהנחל.

בת"פ (שלום רמלה) 1242/02 **מדינת ישראל נ' מועצה מקומית בית דגן** (10.5.2005) - דובר במקרה בו 12-תאריכים שונים גלשו שפכים לא מטופלים אל נחל שפירים ואל יובל של נחל הירקון-איילון תוך יצירת מפגעי ריח ויתושים ותוך סיכון הנחל וסיכון איכות מי התהום. באותו מקרה נגזר על המועצה קנס של 200,000 ₪ והתחייבות של 300,000 ₪.

בת"פ (שלום תל אביב) 5305/02 **מדינת ישראל נ' תשתיות נפט ואנרגיה** (11.5.2005) נדון מקרה של אירוע חד פעמי במהלכו דלפו 114 אלף ליטר דלק אוקטן 96 לקרקע עקב נקב שנוצר בצינור. העונש שהוטל היה קנס בגובה 240,000 ₪ והתחייבות בסך של 300,000 ₪.

בת"פ (שלום רמלה) 1085/02 **מדינת ישראל נ' המועצה המקומית באר יעקב** (15.7.2010), דובר על זרימת שפכים ממאגר קולחין ובריכות שיקוע, בשל תחזוקה לקויה, אל תוואי נחל שפירים ונחל איילון. במסגרת הסדר טיעון

הושת על המועצה קנס בגובה של 380,000 ₪ והתחייבות של 300,000 ₪.

בת"פ (שלום נצרת) 1323/07 **מדינת ישראל נ' המועצה האזורית בקעת בית שאן** (23.2.2011), המועצה הורשעה במסגרת הליך גישור פלילי, בעבירות על חוק המים וחוק שמירת הניקיון, בגין אירוע שבו במסגרת עבודות שיפוץ שבוצעו בבריכות חמצון, זרמו שפכים לנחל חרוד ולנחל הירדן. על המועצה הושת קנס של 250,000 ₪ וכן התחייבות בסכום זהה.

בת"פ (שלום אילת) 18752-10-14 **מדינת ישראל נ' אפדור בע"מ** (5.4.2017), הורשעה הנאשמת שם במסגרת הסדר טיעון בעבירות של זיהום ים ממקור יבשתי, לכלוך רשות הרבים וגרימת ריח חזק ובלתי סביר, בגין אירוע בו קו ביוב שבאחריות הנאשמת גלש עקב הפסקת פעולת תחנת שאיבה, ושפכים זרמו לטיילת סמוכה ולמי הים. בהסדר הטיעון נגזר על הנאשמת שם קנס של 175,000 ₪.

עוד אפנה לספרו של כבוד השופט פיש, **דיני איכות סביבה בישראל** (2014), עמ' 235, שם מצוין כי בשנים האחרונות קיימת מגמה של החמרה בגובה הקנסות שמשיתם בתי המשפט על עברייני סביבה בכלל, ומזהמי מים בפרט, וישנה הכרה גוברת בפגיעה החמורה שעבירות מעין אלו גורמות לאינטרסים ציבוריים ומשאבים טבעיים, תוך הפנייה לשורה של דוגמאות מן הפסיקה (ראו שם, הע"ש 230).

מתוך המקרים שנסקרו מעלה, ברי כי בחלק מהמקרים הזיהום היה חמור יותר מאשר במקרה הנוכחי, ואף יש קושי להתייחס להליכים שהסתיימו בהסדר טיעון או בגישור, ועם זאת - ובהתייחס לפסיקה שהוצגה, שוכנעתי כי מתחם העונש אשר קבע בית המשפט קמא הוא על הצד הנמוך בכל הנוגע לרף העליון שלו, ומן הראוי לקבוע כי המתחם ההולם, צריך להיות בין 100,000 ₪ לבין 300,000 ₪.

34. לגבי העונש בתוך המתחם - לכאורה, דומה כי יש להחמיר בענישת החברה, ולו נוכח שינוי הרף העליון של המתחם, כך שאם הקנס צריך להיות באמצע המתחם, כפי שקבע בית המשפט קמא, הוא יהא בסביבות 200,000 ₪ ולא 150,000 ₪.

עם זאת, נוכח ההלכה הנוהגת לפיה לא בנקל תתערב ערכאת הערעור בעונשים שנגזרו בבית המשפט קמא ותעשה כן רק באותם מקרים חריגים בהם מדובר בעונש הסוטה באורח קיצוני ממדיניות הענישה המקובלת בנסיבות דומות (ע"פ 3599/16 **מסעוד חטיב נ' מדינת ישראל** (14.11.2017)); ונוכח העובדה שהפער המוזכר מעלה אינו מלמד על חריגה קיצונית - לא שוכנעתי כי העונש שנגזר סוטה באופן חריג מן הראוי, אף אם המדובר בעונש על הצד המקל. הוא הדין לגבי גובה ההתחייבות - אשר אף לגביה אציע שלא להתערב.

35. באשר לפריסת הקנס לתשלומים - בנקודה זו יש לקבל את עמדת המערערת. לא הוצגו נתונים מתאימים במסגרת הטיעונים לעונש בבית המשפט קמא לגבי יכולת התשלום של החברה, ולא היה מקום להורות על פריסת התשלום באופן שבוצע, ולכן, אציע שהקנס ישולם בתשלום אחד.

סיכום -

36. לאור כל האמור מעלה, אציע כדלקמן:

(א) לגבי נושאי המשרה - להרשיעם בדין בעבירות הבאות: עבירת זיהום מים - לפי סעיף 20כב' יחד עם סעיפים 20כא', 20ב(א) ו-20ב(ב) לחוק המים, התשי"ט-1959; עבירת הפרת חובת פיקוח של נושא משרה בתאגיד - לפי סעיף 15 יחד עם סעיפים 2 ו-13(ג)(1) לחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד-1984 ולפי סעיף 6א' יחד עם סעיפים 2 ו-6 לחוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח-1988. יש להשיב את התיק לבית המשפט קמא לצורך השלמת הליך גזירת הדין.

(ב) לגבי החברה - להותיר את גובה הקנס על כנו, אך להורות כי הוא ישולם במלואו תוך 30 יום מהיום, בניכוי כל סכום ששולם עד כה - ככל ששולם.

תמר נאות פרי, שופטת

השופט רון שפירא, נשיא [אב"ד]

אני מצטרף לתוצאה אליה הגיעה חברתי, השופטת נאות פרי.

לעניין הרשעת נושאי המשרה הבכירים בתאגיד - דעתי, כפי שגם הבהרתי בעבר [במסגרת עפ"ג (חי') 4260-09-15 **מדינת ישראל המשרד להגנת הסביבה נ' חברת נמל חיפה בע"מ** (10.1.2016)], היא כי ראוי לחדול מתרבות דיונית (שלעיתים בבסיסה הרצון להקל בהגעה להסדרי טיעון), שבמסגרתה מקלים עם ממלאי התפקידים בתאגיד ופוטרים אותם מההרשעה, על השלכותיה, ומבקשים להרשיע ולהעניש את התאגיד. זאת במיוחד כאשר מדובר בתאגיד שאינו בבעלות פרטית - תאגיד ציבורי או חברה ממשלתית. בנסיבות אלו, וככל שההרשעה פוגעת בתאגיד, הרי שמדובר בפגיעה בבעלי המניות, שהם הציבור הרחב, בעוד שממלאי התפקיד שכשלו יוצאים בלא פגע, וכפועל יוצא מכך מרשים לעצמם, גם בעתיד, להמשיך באותה דרך של התנהלות.

לעניין זה ראוי להביא בחשבון גם את מידת בכירותו של ממלא התפקיד בתאגיד. ככל שמדובר בממלא תפקיד בכיר יותר, כך האחריות המוטלת עליו רבה יותר ומכאן חומרת ההשלכה של הפרת אחריות זו. אין מקום להתיר את התרבות הארגונית של הטלת האחריות אל ממלא תפקיד זוטרי והתחמקות מאחריות של הבכיר [תופעה הידועה בשם 'תסמונת הש"ג'].

ככל שיש להליך הפלילי ולהרשעה בפרט ערך מרתיע [ויצוין כי עצם שאלת ההרתעה שבתוצאות הליך פלילי שנויה במחלוקת. ראו לעניין זה את דו"ח הוועדה הציבורית לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים (וועדת דורנר) שפורסם בנובמבר 2015] הרי שנראה כי במקרה שבפנינו קיים צידוק בהרשעת ממלאי התפקידים בתאגיד, שהם אלו שבפועל כשלו והם אלו שבפועל יגרמו לתאגיד להקפיד בהתנהגותו. [ראו לעניין זה את המחקר שעניינו "**אפקטיביות אכיפה סביבתית - אכיפה מנהלית מול אכיפה פלילית**" שנערך עבור המשרד להגנת הסביבה ע"י החוקרים פרופ' אלון טל וגב' יערה אהרון מאוני' בן-גוריון ועו"ד דר' יוהס-פלד מאוניברסיטת תל-אביב:
<http://www.sviva.gov.il/InfoServices/ReservoirInfo/DocLib4/R0201-R0300/R0267.pdf>].

בשולי האמור ראוי להעיר כי אותה תרבות דיונית של הקלה עם נושאי המשרה והטלת האשם על התאגיד צריכה להיות גם לנגד עיני בעלי המניות, ובמקרים המתאימים גם דירקטורים מטעם הציבור ובנוסף לנגד עיני עורכי הדין המייצגים ולשכת עורכי הדין, כאשר לכאורה עלול להיווצר מצב של ניגוד עניינים בניהול ההגנה בהליך פלילי ע"י סניגור המייצג במשותף את התאגיד ואת נושאי המשרה. נושאי המשרה, שהם אלו הנותנים הנחיות לסניגור, מובילים אל התוצאה בה הם יצאו מההליך הפלילי ללא פגע והשלכות הפרת החוק יפלו על התאגיד, ובפועל יפגעו בבעלי המניות. לטעמי מדובר בייצוג משפטי שבחלק מהמקרים עלול להיות אגב ניגוד עניינים מובנה, על כל המשתמע מכך. במקרה שבפנינו לא התבקשה עמדת ב"כ המערערים לעניין זה והנושא לא נדון בפנינו. בהתאם אינני מביע עמדה בכל הנוגע לייצוג במקרה זה. עם זאת מצאתי לנכון להצביע על הבעיה המובנית, לתשומת הלב.

בסיכומי של דבר אני מצטרף לתוצאה אליה הגיעה חברתי.

רון שפירא, נשיא
[אב"ד]

השופט בטינה טאובר

אני מצטרפת בהסכמה לחוות דעתה הממצה של חברתי, השופטת ת' נאות פרי ולהערותיו של האב"ד, כב' הנשיא ר' שפירא.

בטינה טאובר, שופטת

סיכום:

הוחלט כאמור בסעיף 36 לפסק דינה של השופטת נאות פרי. בהתאם אנו מורים כדלקמן:

(א) לגבי נושאי המשרה - אנו מורים להרשיעם בדין בעבירות הבאות: עבירת זיהום מים - לפי סעיף 20כב' יחד עם סעיפים 20כא', 20ב(א) ו-20ב(ב) לחוק המים, התשי"ט-1959; עבירת הפרת חובת פיקוח של נושא משרה בתאגיד - לפי סעיף 15 יחד עם סעיפים 2 ו-13(ג)(1) לחוק שמירת הנקיין, התשמ"ד-1984 ולפי סעיף 6א' יחד עם סעיפים 2 ו-6 לחוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח-1988. בהתאם, יש להשיב את התיק לבית המשפט קמא לצורך השלמת הליך גזירת הדין.

(ב) לגבי החברה - אנו מורים להותיר את גובה הקנס על כנו. הקנס ישולם במלואו תוך 30 יום מהיום ועד לא יאוחר מיום 1.3.18, בניכוי כל סכום ששולם עד כה - ככל ששולם.

בהסכמת ב"כ הצדדים ניתן פסק הדין בהעדרם. המזכירות תשלח עותק פסק דין לב"כ הצדדים.

ניתן היום, י"ג שבט תשע"ח, 29 ינואר 2018, בהעדר הצדדים.

תמר נאות פרי, שופטת

בטינה טאובר,
שופטת

רון שפירא, נשיא
[אב"ד]